

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

53-2

BRNO 2012

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 53
Volume 53

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady Head of editorial board	Pavel Kouřil
Redakční rada	Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski, Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik
Odpovědný redaktor Editor in chief	Petr Škrdla
Výkonná redakce Assistant Editors	Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela
Technická redakce, sazba Executive Editors, Typography	Alice Del Maschio
Software Software	Adobe InDesign CS5
Fotografie na obálce Cover Photography	Mikulčice-Valy. Věderko nalezené v jednom z říčních ramen (viz obr. 5. na str. 28)
Adresa redakce Address	Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. Královopolská 147 612 00 Brno IČ: 68081758 E-mail: pv@arub.cz Internet: http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html
Tisk Print	Azu design s.r.o. Bayerova 805/40 602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2012

Náklad 400 ks

Časopis je na seznamu neinpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2012 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

ojedinělý zlomek keramiky časně novověkého charakteru. Pec byla rýhou protnuta zhruba úhlopříčně.

Petr Kos

Resumé

Podolí (Bez. Brno-venkov), „Cihelna“. Neuzeit. Ziegelofen. Rettungsgrabung.

POPŮVKY (K. Ú. POPŮVKY U BRNA, OKR. BRNO- -VENKOV)

„Panské Nivy“, p. č. 681/22, 681/1, 681/17. Středověk, novověk. Komunikace. Záchranný výzkum.

Na základě smlouvy o dílo mezi objednatelem HUTIRA – BRNO, s. r. o., a Ústavem archeologické památkové péče Brno, v. v. i., byl ve dnech 3. 5. – 30. 9. 2011 proveden záchranný archeologický výzkum v extravilánu obce Popůvky (ZM ČR 1:10 000, list 24-34-03, kolem bodu 115:240 mm od Z:J s. č.). Trať se rozkládá na poli jižně od silnice č. 602 Brno – Rosice, mezi benzínovou stanicí Shell a areálem firmy MOTIP DUPLI, kde v minulosti proběhla celá řada záchranných akcí (viz oddíl Neolit).

Výzkum doložil na skrývané ploše celkem 17 archeologických objektů. Do období středověku a novověku bylo možné zařadit pozůstatky vozové cesty a jedné větší jámy, z nichž pochází nálezy zlomků keramiky, cihel a železných předmětů, jež bylo možné spojit přibližně s obdobím 13.–17. století.

Petr Kos

Resumé

Popůvky (Bez. Brno-venkov), „Panské Nivy“. Mittelalter, Neuzeit. Feldweg, Siedlung. Rettungsgrabung.

POZOŘICE (OKR. BRNO-VENKOV)

Hrad Vildenberk. Vrcholný středověk (14. století). Hrad. Povrchový průzkum.

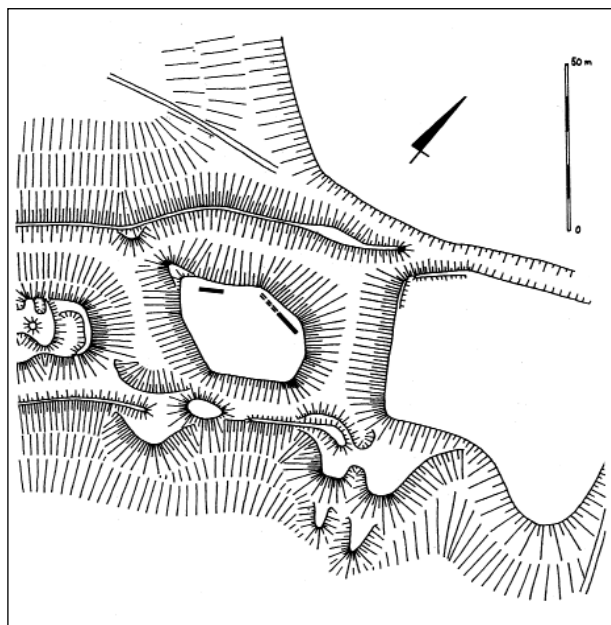
Troskám středověkého hradu Vildenberk věnoval v poslední době pozornost jednak M. Plaček v rámci studie o moravských hradech 1. poloviny 14. století (Plaček 2011, 22), jednak kolektiv autorů zpracovávajících nevelký soubor artefaktů z hradní cisterny (Kovář, Macháňová, Endlicherová 2011), který pochází ze staršího nelegálního výkopu (Endlicherová, Kovář, Macháňová 2009). Při verifikaci dat v terénu došlo v průběhu roku 2011 k dalším novým zjištěním.

V prostoru hradního jádra bylo na tzv. dolním hradě, západně od zkoumané cisterny, zjištěno nové narušení kulturní vrstvy zřejmě osobami s detektory kovů. Fragments středověké kuchyňské a stolní keramiky i osteologický materiál, odkryté touto aktivitou, byly z prostoru narušení vyzvednuty. Přibližné souřadnice GPS jsou 49°13.442' N, 16°48.727' E (WGS-84), měřeno přístrojem Garmin eTrex Legend.

Na předhradí byl nejdůležitějším objevem dosud neznámý úsek obvodové kamenné hradby v jihozápadní části předhradí odkrytý v souvislosti s novým narušením povrchu (obr. 60). Jednalo se o detektorářské zásahy přímo na přístupové stezce v jihozápadním rohu předhradí, které byly bez nálezů. Potenciálně závažným narušením na ploše předhradí je potom v terénu zapuštěná trubka se schránou, instalovaná v rámci tzv. geocachingu (populární outdoorová hra s GPS přijímači), při jejímž hledání dochází na několika místech předhradí k odkryvu vrchní části terénu. Právě díky těmto narušením byl odkryt i dosud neznámý úsek obvodové hradby.

Významným zjištěním je důkaz o osídlení předpolí hradu, kdy dne 15. prosince byly v této části lokality indikovány podpovrchové aktivity živočicha druhu krtek obecný (*Talpa europaea*). Jejich prověřením bylo zjištěno narušení kulturní vrstvy obsahující drobné kousky mazanice a fragmenty středověké keramiky, které byly rovněž vyzvednuty. Nálezy se koncentrovaly do okruhu 3 m kolem GPS bodu 49°13'30.3" N, 16°48'52.5" E (WGS-84), měřeno přístrojem Garmin GPSmap 60CSx.

Dne 15. prosince 2011 proběhl na lokalitě také předběžný průzkum kamenných stavebních surovin. Jejich zastoupení je marginální a in situ se omezuje především na prostor obvodové hradby předhradí. Další materiál byl identifikován v sekundární poloze, zejména jako suť v obvodovém příkopu jádra hradu. Všechny identifikované horniny odpovídají lulečským slepencům, které tvoří skalní podloží celé lokality. Vzhledem k jejich nízkému zastoupení a celkovému charakteru je pravděpodobné,

Obr. 60. Hrad Vildenberk (okr. Brno-venkov). Předhradí s nově objevenou hradbou v jihozápadní části. Upraveno podle Plaček, Procházka 1993.

Fig. 60. Vildenberk Castle (Brno-venkov district). Bailey with newly discovered wall in Southwestern part. Edited by Plaček, Procházka 1993.

že se jedná o materiál získaný při hloubení příkopu. Jiná evidence o těžbě stavebního kamene nebyla zatím nalezena. Lokální slepence mají hrubě valounovitý až balvanitý charakter, který neumožňuje symetrické lámání této horniny. To by mohlo být i důvodem vysokého zastoupení pálených cihel ve stavebním materiálu, které bylo opakovaně indikováno již dříve (Unger 1967; Plaček, Procházka 1993, 201; Doležel 1999, 179; Kovář 2007, 505).

V návaznosti na průzkum stavebního materiálu byl sledován také rozsah a průběh kulturní vrstvy. Mimo vyhodnocení artefaktů získaných povrchovým průzkumem tak autoři uvažují i o detailnější dokumentaci kulturní vrstvy půdními vrty a detailním zaměřením povrchu totální stanicí.

Poslední důležitou událostí za rok 2011 byla tragická smrt popularizátora hradu a koordinátora projektu Panství vildenberské Mgr. Aleše Tinky (Kovář 2012), jemuž autoři tento příspěvek připisují.

Josef J. Kovář, Jan Petřík, Lenka Macháňová

Literatura

- Doležel, J. 1999:** Pozořice (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 41, 179–180.
- Endlicherová, M., Kovář, J., Macháňová, L. 2009:** Pozořice (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 50, 426.
- Kovář, J. 2007:** Pozořice (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 48, 505.
- Kovář, J. 2012:** Vzpomínka na Mgr. Aleše Tinku (1968–2011). *Vlastivědný věstník moravský* 64/1, 80–81.
- Kovář, J., Macháňová, L., Endlicherová, M. 2011:** Analýza archeologických nálezů z nelegálního výkopu cisterny na hradě Vildenberk u Pozořic (okr. Brno-venkov). *Acta Musei Moraviae, sci. soc.* XCVI/2, 61–6.
- Plaček, M. 2011:** Moravské hrady za králů „cizinců“ 1306–1346. *Jižní Morava* 47, sv. 50, 21–39.
- Plaček, M., Procházka, R. 1993:** Hrad Vildenberk – zrod a zánik jednoho dominia. In: T. Durdík (ed.): *Castellologica bohemica* 3. Praha: Archeologický ústav AV ČR, Praha, 201–10.
- Unger, J. 1967:** *Vildenberk u Viničných Šumic*. Rkp. nepublikovaného záznamu o návštěvě hradu z 24. 11. 1967. Uloženo v archivu prof. J. Ungera, Brno.

Resumé

Pozořice (Brno-venkov district), Vildenberk Castle. Middle Ages (14th century). Castle. Surface collection.

PROSTĚJOV (OKR. PROSTĚJOV)

„Pernštejnský zámek“. Novověk. Zámek. Záchran-
ný výzkum.

Cílem archeologického dohledu, který byl vyvolán sanací obvodového zdíva a snižováním terénu pro vstup-

ní koridor do zámeckého sklepa podél jižní a západní strany nádvoří zámku, bylo získání nových informací o stavebním vývoji jedné z nejvýznamnějších architektonických památek města Prostějova. Přes poměrně značné množství historických písemných pramenů a výsledky stavebně historických průzkumů jsme až dosud postrádali informace například o podobě renesančních arkád. Některé detaily pozorované v omítce a zdivu naznačovaly, že arkády lemovaly nádvoří ve třech výškových rovinách. Jejich existenci podél jižní, západní a severní strany nádvoří potvrdily nově odkryté základové patky (obr. 61). Hloubka založení základových patek arkád na jižní a částečně i na západní straně se pohybovala kolem 1,7 m od současné úrovně nádvoří. Při severozápadním rohu, kde byly zapuštěny do dna zasypaného hradebního příkopu, dosahovala 3 m. Na východním profilu výkopu v severozápadním rohu nádvoří se vyrýsovala výplň staršího hrotitého, pravděpodobně hradebního příkopu, porušená mladším zásahem, jehož jižní stěna měla směrem k severu diagonálně sestupný charakter. Je pravděpodobné, že se jednalo o mladší hradební příkop, zasypaný až v souvislosti se stavbou zámku. Nezpevněné podloží, které sedimenty uvnitř příkopu jistě představovaly, vedlo stavebníky k tomu, že západní část severního křídla založili na odlehčovacím klenebním oblouku. V podsklepené východní části severního křídla bylo pro stavbu suterénu využito právě zářezu téhož příkopu. Na základě zbytku bosovaného portálu uvnitř vstupního portálu se můžeme domnívat, že přízemí arkád bylo provedeno z bosovaných kvádrů a další dvě patra ze subtilních válcovitých dřívků, tedy obdobně jako na zámku v Litomyšli. Nalezené kuželkové balustry jsou další důležitou indicíí, odhalující jeden z podstatných detailů podoby někdejších arkád.

Vedle základových patek, označených jako K 900, byly odkryty reliкты zdí, signovaných jako K 901, K 902 a K 903. Zatímco dvě posledně jmenované nepochybně souvisely s arkádami, interpretace struktury K 901 je nejasná. Nelze však vyloučit, že se jedná o zbytek parkánové zdi, související s některým z nově objevených hradebních příkopů.

Miroslav Šmid

Resumé

Prostějov (Bez. Prostějov). Neuzeit. Schloss. Rettungsgrabung.

PROSTĚJOV (OKR. PROSTĚJOV)

Koželuhova ulice, parc. č. 126/3, 126/4. Středověk,
novověk. Město. Záchraný výzkum.

Výzkum realizovaný v první polovině měsíce října na původně dvou středověkých parcelách přinesl poznatky o osídlení místa v průběhu posledních osmi staletí. Nejstarší doklady o lidských aktivitách v tomto místě sahají do 13. století, kdy zkoumaná plocha tvořila hospodářské zázemí sídel rozmístěných podél východní strany dnešní-